MODERNISM IN THE HISTORY OF ROMANIAN LITERATURE

Roxana Oana Mîndru
PhD Student, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: The Romanian modernism is a very complex literary and cultural movement that marked the better part of the 20th century. This study is an analysis of the current through a triple perspective: its influence in the re-definition of the very notion of literary history, its chronological aspect and the great literary and cultural figures that marked its existence. Throughout this study we will make often connections with the European and universal modernism and their various forms of manifestation and we will also compare the chronologies of them. Ultimately, this study is an incursion in the ways the modernism shaped the Romanian literary history as well as in the ways the Romanian literary history shaped modernism as a literary current.

Keywords: Literary history, modernism, current, method, school

A reduce modernismul românesc la modelul elaborat pe linia Marcel Raymond-Hugo Friedrich este cel puţin imprudent, câtă vreme nu dispunem încă de o istorie a ideii de modernism în spaţiul românesc şi de un examen corespunzător al aşa-numitei „modernităţi antimoderne" (al relaţiilor dintre „modernisme" şi „antimodernisme") în cultura autohtonă, fără a mai vorbi de raporturile de includere-excludere dintre modernism şi avangardă. Cu atât mai mult cu cât structura propusă de Friedrich în urmă cu şase decenii nu acoperă decât o parte a poeziei moderniste („modernismul înalt"), iar atitudinea antimodernă apare, adesea, chiar în scrierile autorilor celor mai moderniști. Gabriela Omăt, autoare a culegerii *Modernismul literar românesc în date (1880-2000) şi texte (1880-1949),* în două volume, tinde să vadă în modernism un „macrocurent cu un bazin larg de afluenţi", făcând o serie de observaţii relevante despre diferitele tipuri subordonate: „E un fapt că şi studiile monografice despre modernismul avangardist resimt incerta situare a fenomenului atât în cronologie, cât şi în semantică". Şi încă: „Extrem de trebuitor este un studiu asupra raportării la modernism a «generaţiei '27», în cadrul căreia, de la Noica la Cioran, Ionescu sau Comarnescu, cele mai contradictorii opţiuni coexistă, pe un fundal dominat de critica modernismului, pe un fundal dominat de sugestiva denumire de «modernism antimodern»"[1].

Per ansamblu său, modernismul este o mișcare culturală, artistică și ideatică care include artele vizuale, arhitectura, muzica și literatura progresivă care s-a conturat în circa trei decenii înainte de anii 1910 - 1914, când artiștii s-au revoltat împotriva tradițiilor academice și istorice impuse și considerate standard ale secolelor anterioare, începând cu cele ale secolului al XIV-lea și culminând cu rigiditatea și „osificarea" academismului secolului al 19-lea.

Moderniștii au crezut că prin refuzarea tradiției ar fi putut descoperi noi și radicale feluri de a crea „un altfel de artă". Arnold Schoenberg a crezut în ignorarea armoniei tonale, tradiționale – sistemul ierarhic de organizare a muzicii care a ghidat acest domeniu pentru mai

[1] Gabriela Omăt, *Modernismul literar românesc în date (1880-2000) şi texte (1880-1949*), vol. I, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2008, p. 14.

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

bine de două secole și jumătate – întrucât a descoperit un mod nou de a organiza sunetul, bazat pe gruparea notelor în rânduri de câte douăsprezece. Această tehnică a rezultat în creerea muzicii seriale a perioadei de după primul război mondial. Artiștii abstracți, inspirați de mișcarea impresionistă și de lucrările lui Paul Cézanne și Edvard Munch, au pornit conceptual de la presupunerea că atât culoarea cât și forma - nu reprezentarea lumii naturale - sunt elementele esențiale ale artei vizuale. Astfel, Wassily Kandinsky, Piet Mondrian și Kazimir Malevich au încercat să redefinească arta ca și aranjamentul culorii pure. Dezvoltarea fotografiei a afectat puternic acest aspect al modernismului, fiindcă nu mai era nevoie de funcția pur descriptivă ale niciuneia din artele vizuale. Acești artiști moderniști au crezut cu tărie că prin refuzarea reprezentărilor reale și materiale, arta va trece de faza materialistă și va intra într-una spirituală.

La noi însă, teoreticianul acestui curent este Eugen Lovinescu, care afirmă despre existența unui „spirit al epocii", care influențează literaturile mai puțin dezvoltate să se raporteze la altele mai evoluate.Astfel, el preia „teoria formelor fără fond" a lui Titu Maiorescu, cu precizarea că „formele trebuie să-și creeze un fond propriu".

Eugen Lovinescu a eliberat critica de sub tirania direcţiilor sociologice şi i-a dat un limbaj diferenţiat, o gândire coerentă, prin aceasta a creat critica română modernă. Lovinescu își întemeiază, în foiletoanele din *Sburătorul* (1919-1922, 1926-1927) ideile şi-şi fixează o doctrină pe care o numește modernism. Modernismul este un concept complex, cu deschideri spre ideologie şi estetică, punct de referinţă în viaţa literaturii noastre, fiind un element de progres în literatura română. Modernismul se bizuie pe ideea sincronismului, la care criticul aduce corectivul diferenţierii, foarte important în gândirea şi tehnica critică a lui Lovinescu, pentru că presupune, ca o condiţie esenţială pentru viaţa operei literare, noţiunea de originalitate. Potrivit acestei teorii, literatura română trebuie să se intelectualizeze şi să treacă de la sat la oraş şi de la liric la obiectiv, intrând, astfel, în ritmul mişcării spirituale şi în ritm cu evoluţia vieţii sociale raţionale. Eugen Lovinescu este, aşadar, pentru o proză a vieţii urbane, o proză psihologică, obiectivă, şi pentru o lirică deschisă spre viaţa spiritului şi complexitatea vieţii moderne. Nu este totuşi rigid în judecăţile propriu zise. Când opera vine din altă direcţie (*Ion*), de pildă, Lovinescu caută semnele obiectivităţii şi ale adâncimii în observaţia socială şi aflându-le, preţuieşte opera cum se cuvine[2].

Sistemul de lectură al lui Eugen Lovinescu are, în afara criteriilor estetice generale (sincronism, diferenţiere etc.) şi o serie de elemente speciale care determină sensibilitatea lui. Pentru Sainte-Beuve geniul are totdeauna intensitate, pentru Eugen Lovinescu geniul, (creatorul) are totdeauna măsură („măsura tonului"), în timp ce talentul minor sau impostura se caracterizează printr-o retorică excesivă. Idealul măsurii alternează cu acela al adâncimii şi al capacităţii de expresie. Cu aceste criterii sunt analizaţi în *Critice* şi *Istoria literaturii române contemporane*, O. Goga, Ion Barbu, T.Arghezi, H.P. Bengescu, Camil Petrescu, L. Rebreanu.

Modernismul apare, oarecum, ca o reacţie împotriva curentelor literare şi chiar sociale, anterioare şi se voia ceva nou, neexperimentat până atunci. Pe teritoriul românesc modernismul debutează prin simbolism, când în 1916 George Bacovia îşi publica primul volum, *Plumb*. Alături de simbolism începe, la um moment dat, să se infiltreze avangarda, o literatură modernistă dusă uneori până la extrem. Poeţi şi scriitori precum Tristan Tzara sau Geo Bogza au revoluţionat în diferite feluri ideea de a scrie literatură. Blazonul acestora era imaginea, limbajul, uneori agresiv de-a drepul. Reprezentativ în dezvoltarea noii orientări de factură modernistă, un rol extrem de important îl va juca poetul, dramaturgul şi filizoful Lucian Blaga. La el fiecare

[2] Dan Poescu, *Modernismul românesc în perioada interbelică,* în *Răsunetul,* 29 mai 2012, accesat la data de 3.11.2015.

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

ramură poetică este simbolizată. El îşi creează propriul univers, propria sa geografie „mitologică", propria sa simbolistică animală sau vegetală şi propriul pas în interpretarea acestui poem este analiza poemului programatic, *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii*. „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii-şi nu ucid-cu mintea tainele ce le-ntâlnesc-în calea mea-în flori, în ochi, pe buze ori morminte." Poezia lui Blaga exprimă sentimentul misterului cosmic, melancolia şi vocaţia creaţiei[3].

Tudor Arghezi are marele merit de a inaugura estetica urâtului, dovedind că şi urâtul poate fi frumos, de fapt estetizat. „Pe tine cadavru spoit cu unsoare,-Te blestem să te-mpuţi la picioare", sau „Din bube, mucegaiuri şi noroi-Iscat-am frumuseţi şi preţuri noi." Preocupaţi să confere poeziei conştiinţa de sine, moderniştii contestă atât definiţia clasică a liricului, potrivit căreia poezia este un limbaj mai înalt faţă de cel comun, dar a cărui logică nu diferă în mod substanţial de a acestuia, cât şi pe cea dată de romantici, pentru care lirica este un gen al sentimentelor. Este abolită doctrina imitativă, clasică, şi cea expresivă, romantică, în favoarea uneia imaginative, care afirmă specificitatea absolută a limbajului poetic, intraductibilitatea lui în limbaj comun, separarea decisă a logicii poeziei de cea a prozei, orientarea interesului spre spaţii aflate dincolo de lumea reală. „Caut, nu ştiu ce caut. Caut-un cer trecut, ajunul apus. Cât de-aplecată-e fruntea menită-nălţimilor altădată!-Caut, nu ştiu ce caut. Caut-aurore, ce-au fost, ţâşnitoare aprinse-fântâni azi cu ape legate şi-nvinse.-Caut, nu ştiu ce caut. Caut-o oră mare rămasă în mine fără făptură-ca pe-un ulcior mort o urmă de gură.-Caut, nu ştiu ce caut. Sub stele de ieri, sub trecutele, caut-lumina stinsă pe care-o tot laud." (*Lumina de ieri*, Lucian Blaga)[4].

Însă dincolo de spectele modernismului reflectate de operele literare ale vremii, mai cu seamă în poezia, important e şi aspectul teoretic şi de manifest al modernismului. Iar Eugen Lovinescu este fără îndoială artizanul modernismului românesc în dimensiunea sa teoretică şi de manifest. Pe lângă asta şi aşa cum am precizat şi în capitolul precedent, Eugen Lovinescu are şi meritul de a fi adăugat acesteia o dimensiune estetică istoriei literaturii. El credea cu tăria că istoria şi critica literară au acelaşi obiect şi anume valorizarea operelor literare. Singura diferenţă dintre cele două se făcea în ceea ce priveşte contemporaneitatea operei cu criticul/istoricul literar. Astfel, în timp ce operele contemporane cu acesta erau apanajul criticului, operele de la elaborarea cărora trecuse o oarecare distanţă cronologică deveneau câmpul de lucru al istoricului literar. Vedem deci că la Eugen Lovinescu, persoana criticului şi cea a istoricului literar se confundă.

Din păcate însă ne lipseşte o istorie propriu-zisă a modernismului românesc. O istorie pe care, din nefericire, încă nu o avem, în pofida diferitelor tentative postbelice de reexaminare a modernismului poetic semnate de Matei Călinescu, Dumitru Micu sau, mai recent, I.B. Lefter şi Gheorghe Crăciun. La nivelul teoriei culturale, situaţia se arată şi mai precară, singurele tentative notabile de „arheologie" a conceptului fiind cele ale lui Adrian Marino (1969) şi Matei Călinescu cărora li se adaugă propunerile lui Sorin Alexandrescu din *Privind înapoi, modernitatea* şi câteva iniţiative nesistematice. Până una-alta, elaborările interbelice ale lui E. Lovinescu din *Istoria civilizaţiei române moderne* şi din *Istoria literaturii române contemporane* n-au fost încă „revizuite" corespunzător, deşi datează vizibil, iar propunerea de unificare sub semnul modernismului a aproape întregii literaturi apărute între eclipsa *Junimii* şi anii '80 ai secolului trecut, propunere avansată de I.B. Lefter în *Recapitularea modernităţii* şi preluată de Nicolae

[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

Manolescu în *Istoria critică…*, are defectul de a întreţine confuzia între curent şi paradigmă (respectiv, între modern, modernitate, modernism)[5].

După cum spunea Adrian Marino, conceptele, termenii, ideile literare îşi au şi au avut dintotdeauna „istoria" şi „biografia" lor. O vreme, termeni precum decadentism, prerafaelism, simbolism, modernism au fost serios concuraţi de sintagme gen „noul curent literar" (Mihai Zamfir a vorbit cândva, cu îndreptăţire, despre un „novism sintetic" ce ar acoperi toate orientările estetismului postromantic), iar termenul de modernism pare a fi înregistrat la noi abia în pragul secolului XX prin Ştefan Petică (despre literatura modernă au vorbit deja destui alţii, mai înainte – printre ei, Mihai Eminescu). Tendinţei spre haos terminologic şi labilitate conceptuală extremă îi corespunde, în compensaţie, o tendinţă de simplificare – şi de unificare teoretică. Pentru Eugen Lovinescu – reprezentantul cel mai de seamă al acestei orientări – decadentismul, simbolismul şi avangardele ţin de modernism, ca şi porţiunea neepigonică, rezistentă estetic a „tradiţionalismului" poetic (sub acest aspect, comentatori precum Nicolae Manolescu sau Ion Bogdan Lefter, adepţi, de asemenea, ai unificării curentelor estetice postromantice sub semnul modernismului, nu fac decât să actualizeze teza lovinesciană). Există însă şi puncte de vedere mai nuanţate. Notabilă rămâne încercarea – nefinalizată, după cum ştim – a lui Vladimir Streinu de a examina *Tradiţia conceptului modern de poezie.* Unele articole sintetice – cum ar fi, în pofida militantismului stângist, *Prejudecata modernistă*, publicat în *Vremea* de Ion Călugăru – conţin, de asemenea, evaluări lucide şi un bilanţ credibil al fenomenului. Mai există deasemenea şi dificultăţile pe care le presupune delimitarea „invarianţilor" modernişti în poezie, în proză, în dramaturgie sau în critică[6].

Referindu-se în continuare la volumele *Modernismul literar românesc în date (1880-2000) şi texte (1880-1949)* ale Gabrielei Omăt, Paul Cernat mai precizează în analiza sa că până la urmă, esenţiale în această „selecţie naturală" terminologică rămân distincţiile dintre modern, modernitate şi modernism. Trebuie să concedem că, aşa cum postmodernismul este un epifenomen al postmodernităţii, fără a se confunda cu ea, şi modernismul este un epifenomen al modernităţii – de asemenea, fără a se confunda cu ea. Discuţia implică de asemenea o serie de controverse cu mize importante, cum ar fi aceea privind autonomia, respectiv heteronomia artei. Şi o serie de întrebări, nu mai puţin importante, legate de fizionomia modernităţii totalitare (fascisto-nazistă sau comunistă), antimodernistă prin excelenţă. Că vechea opoziţie modernism vs. Tradiţionalism a devenit de multă vreme inoperantă e un lucru evident: modernismul ţine de un plan estetic, de ideologie literară, în vreme ce tradiţionalismul ţine de un plan extraestetic, strict cultural. Dar, dacă ne gândim bine, definirea sensibilităţii moderne n-a depăşit-o niciodată pe cea a lui Baudelaire: modernul implică prin excelenţă o conştiinţă scindată între cultul efemerului, al tranzitoriului şi al schimbării şi nevoia de păstrare, în diverse forme, a valorilor clasice, „tari". Aceeaşi ambivalenţă stă la baza teoriei lui Matei Călinescu despre cele două modernităţi (una progresist-emancipatoare, cosmopolită, burgheză, laică, diurnă, post-iluministă, alta reacţionară, nostalgică, nocturnă). Cum rămâne totuşi cu modernismul? Putem crede că avem de-a face cu mai multe modernisme, definibile în funcţie de atitudinea lor faţă de tradiţie, faţă de revoluţie, de evoluţie şi de progres: există, de exemplu, un modernism prospectiv, în cadrul

[5] Paul Cernat, *Pentru o nouă istorie a modernismului literar românesc I,* în *Observatorul Cultural*, nr. 474 din mai 2009, accesat la data de 3.11.2015.

[6] *Idem, Pentru o nouă istorie a modernismului literar românesc II,* în *Observatorul Cultural*, nr. 475 din mai 2009, accesat la data de 3.11.2015.

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

căruia accentul cade pe inovaţie şi pe ruptură, după cum există un modernism retrospectiv, unde fidelitatea faţă de vechile canoane este cea care dă tonul[7].

Istoria literară se luptă astfel cu curentele literare dintr-o triplă perspectivă. Pe deoparte, deşi i-a lăsat teoriei literare rolul de a le defini conceptul, fiecare curent literar continuă să aibă pe lângă o dimensiune tipologică şi una temporală şi istorică care ţine strict de istoria literară. Pe de altă parte, fiecare curent literar, dar mai cu seamă modernismul la noi, îşi pune serios amprenta asupra însuşi conceptului de istorie literară. Astfel, dacă istoria literară influenţează din punct de vedere cronologic conceptul de curent literar, fiecare curent literar este la rândul său responsabil de redefinirea, extinderea sau contragerea ideii de istoriei literară şi a conţinutului acestuia. Nu în ultimul rând, într-o a treia perspectivă, cea a marilor figuri, de cele mai multe ori, figurile marcante în elaborarea manifestelor programatice ale unui curent literar sau altul sunt aceleaşi figuri care reprezintă stâlpii de bază ai istorii şi criticii literare a unei epoci literare sau a alteia.

Vedem ca dintr-un prim unghi, Eugen Lovinescu, Vladimir Streianu şi mai târziu George Călinescu definesc în moduri diferite ceea ce înseamnă modernismul. De la Eugen Lovinescu, părintele modernismului românesc, ne vine însuşi manifestul acestui curent la noi, concentrat atât în paginile volumelor sale de *Istorie a civilizaţiei române moderne* şi *Istorie a literaturii române contemporane* cât şi în nucleul literar pe care îl strânge în jurul său la cenaclul literar devenit mai apoi revistă, *Sburătorul.*

Vladimir Streianu reia acest concept în analiza sa neterminată, *Tradiţia conceptului modern de poezie*, iar George Călinescu încearcă un altfel de periodizare în volumele sale de *Istorie a literaturii române de la origini până în prezent*. G. Călinescu defineşte curentul literar ca „mod de a crea durabil şi esenţial" iar stilul pe care îl consideră cel mai pur este cel clasic, deşi acordă o atenţie deosebită şi romantismului, cu una din cele mai profunde analize dedicate romantismului românesc (mai ales lui Mihai Eminescu) din literatura română. Cu toate acestea, George Călinescu îşi scrie majoritatea operei sale sub influenţa acelui modernism teoretizat şi încurajat de Eugen Lovinescu, în ciuda preferinţei sale estetice pentru curentele mai vechi. Să nu uităm că pe lângă meseria de critic şi istoric literar, el o îndeplineşte cu brio şi pe cea de autor, romane precum *Bietul Ioanide* sau *Scrinul Negru* având un caracter profund modernist.

Din a doua perspectivă însă, cea a modului în care un curent literar sau altul redefineşte conceptul de istorie literară, lucrurile sunt mult mai clare. În modernism, Eugen Lovinescu desparte în mod definitiv istoria literară de cea culturală. Istoria literară nu mai este acum nici o culegere de documente, o simplă înşiruire de opere împreună cu autorii lor, nici istoria culturală pe care o scrie Nicolae Iorga. Odată cu modernismul şi cu Lovinescu, începuturile istoriei literare româneşti se leagă direct de începuturile scrisului şi apariţia primelor documente în limba română (cu caractere chirilice), odată cu Scrisoarea lui Neacşu de la Câmpulung. Spre deosebire de Iorga care lega începuturile istoriei cultural-literare de literatura populară şi de istoria centrelor culturale religioase, odată cu modernismul, istoria literară începe să fie periodizată odată cu primele documente scrise, în timp ce literatura populară, studiul folclorului şi studiul documentelor religioase şi a mănăstirilor ca centre de cultură, încep sa devină domenii sau obiecte de studiu de sine stătătoare[8].

De asemenea, Eugen Lovinescu are meritul de a fi adăugat o dimensiune estetică clară istoriei literare, aşa cum am precizat şi mai devreme în acest capitol. Vladimir Streianu şi Tudor Vianu vor continua pe acest drum trasat de predecesorul său, considerând istoria literară ca

[7] *Ibidem.*
[8] Antologie; *Antologia criticilor români de la T. Maiorescu la G. Călinescu*, volumul II, Editura Eminescu, Bucureşti, 1973, pp. 28- 29.

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

făcând parte dintre domeniile de studii ale ştiinţei literaturii, fiind o analiză a operelor, autorilor şi curentelor literare din perspectivă dual istorică şi literară, cu o puternică conotaţie estetică şi de valorizare a operelor literare analizate. Singura separaţie pe care o impun astfel între critica şi istoria literară fiind cea temporală. Critica literară supune atenţiei sale operele contemporane sieşi iar istoria literară pe cele mai vechi, care nu mai sunt contemporane cu criticul literar. Persoana criticului şi cea a istoricului literar se confundă dar rămân separate, o faţă sau alta ieşind la iveală în funcţie de vechimea operei care este supusă spre analiză[9].

O schimbare radicală în ceea ce priveşte această atitudine referitoare la opera literară survine odată cu George Călinescu. Şi la el persoana criticului şi cea a istoricului literar se confundă, dar ele nu mai au două nuanţe, două măşti pe care şi le pun în funcţie de vechimea operei literare supusă analizei. Opera literară se analizează cu aceleaşi instrumente şi în acelaşi fel indiferent de vechimea acesteia şi e supusă aceloraşi rigori de valorizare. Critica literară nu are sens, fără un element de cronologie, iar istoria literară este imposibil de realizat fără adăugarea unei părţi estetice şi de valorizare a operei literare. Aceasta este concepţia lui Călinescu. Pentru el, criticul şi istoricul literar sunt una şi aceeaşi persoană, indiferent de instanţa operei. O operă literară trebuie valorizată prin raportarea ei la un context istoric, cronologic şi social, la un curent sau trend literar, dar şi făcându-se apel la estetism pentru a stabili valoarea intrinsecă a unei opere literare sau alteia[10].

Vedem astfel că modernismul a constituit într-adevăr un moment major în redefinirea conceptului de istorie literară. Poate cel mai important element care a marcat această modificarea este adăugarea unei dimensiuni estetice acestuia şi mai apoi, odată cu George Călinescu, unificare conceptelor de critică şi istorie literară într-unul mai larg şi atotcuprinzător.

Din a treia perspectivă, cea a figurilor marcante, vedem că ipoteza noastră preliminară se confirmă. Figurile marcante ale modernismului, în persoana lui Eugen Lovinescu, părintele modernismului teoretic sau George Călinescu, reprezentatul modernismului literar interbelic, dar implicit şi al modernismului critic prin prisma operei sale duale de autor şi istoric şi critic literar, sunt şi figurile marcante ale istoriei literare din epoca lor.

I. B. Lefter militează pentru un altfel de studiu al modernismului românesc. Este o pledoarie pentru „reconstrucţia conceptuală a modernismului românesc”[11].

Rezultatul ar fi un concept integrator al modernismului românesc, înţeles ca un curent literar şi cultural, întins cam de pe la 1880, cu primele experienţe ale lui Macedonski, şi până la 1980, când se încheie neomodernismul postbelic declanşat pe la 1960-1965, după fractura proletcultistă. În marea lui sferă se includ: simbolismul, parnasianismul, instrumentalismul, decadentismul, poezia pură, avangardele şi porţiunile mai emancipate sau mai neutre ale tradiţionalismului de tip Ion Pillat sau B. Fundoianu, plus neomodernismul generaţiei '60 (uitat de exeget în retrospectiva din final)[12].

Drept consecinţă trebuie renunţat la dihotomia dintre modernism şi tradiţionalism, explicată de critică interbelică cel mai adesea după un criteriu conţinutist (opoziţia dintre ruralitate şi urbanitate) şi nu după unul de stil sau formă estetică. Rămâne totuşi un rest considerabil, căci nu tot tradiţionalismul interbelic (de pildă, militantismul sămănătorist al lui N. Iorga şi al susţinătorilor săi) este asimilabil în sfera modernismului. Reductibilitatea tradiţionalismului la modernism rămâne o problemă nerezolvată şi nerezolvabilă decât printr-un

[9] *Ibidem*, p. 29.
[10] *Ibidem*, p. 187.
[11] I. B. Lefter, *Recapitularea modernităţii. Pentru o nouă istorie a literaturii române,* Editura Paralela 45, Piteşti, 2001, p. 180.
[12] *Ibidem*, p.182.

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

abuz. O altă consecinţă ar fi că nu pot fi acceptate delimitările politice sau evenimenţiale ale perioadelor literare. Conceptele de literatură interbelică şi literatură postbelică sunt false şi inoperante pentru o istorie preponderent estetică (a formelor şi a stilurilor).

Pentru o nouă secvenţialitate a istoriei literaturii române, acest voluma nu conţine, în ciuda pretenţiilor, prea multe noutăţi: I. B. Lefter optează pentru ‚structurile mari" de curente literare în următoarea succesiune: paşoptism, junimism, modernism, proletcultism, neomodernism, postmodernism[13].

Perspectiva aceasta, a „structurilor mari" vine din chiar de la un auto-proclamat post-modernist. Recapitularea modernităţii de Ion Bogdan Lefter conţine una dintre cele mai imprevizibile „mişcări" critice din ultimii ani. Mulţi dintre postmodernii declaraţi de la noi au înţeles să recupereze istoria literaturii române nu din perspectivă postmodernă, ci ca pe un lung pomelnic de precursori ai acestei noi sensibilităţi artistice. I.B. Lefter este unul dintre primii care încearcă un act critic din perspectivă (în cel mai propriu înţeles al cuvântului) postmodernă. Este aparent nimic spectaculos: un alt studiu despre perioada interbelică, despre autorii de atunci. Totuşi, de ce scrie despre această perioadă, aparent clasicizată, un autor care îşi începe cartea cu următoarea frază: „Autorul acestei cărţi se consideră un postmodern! Şi - după cum se vede - nu ezită să se exprime ca atare"[14]?

Tocmai împotriva clasicizării pripite a perioadei moderniste luptă criticul optzecist. Opera cui este această clasicizare? Nu numai a marilor critici interbelici (Lovinescu, Streianu, Vianu, Pompiliu Constantinescu sau G. Călinescu), ci şi a generaţiei următoare, generaţie (despre '60 este vorba) apărută cu întârziere, din cauza accidentului proletcultist. Bătălia canonică purtată de acestă generaţie a avut drept erou principal literatura interbelică - abia atunci îşi căpăta o aură clasică acea perioadă. Mulţi spun că adevărata miză a acestei generaţii a fost promovarea unei noi literaturi, când, în fond, noua literatură nu era decât un efect al muncii de legitimare, de găsire a rădăcinilor interbelice. Procesul a fost însoţit de distorsiuni ale conceptului de modernitate, distorsiuni care le-au însoţit pe cele ale „începutului de drum", aparţinînd criticii interbelice. Aşadar, cartea lui I.B. Lefter are o latură polemică deloc neglijabilă. Autorul nu enunţă explicit acest lucru. Se poate face o reconstrucţie critică a conceptului de modernism din perspectiva noastră postmodernă, o rearticulare a datelor lui definitorii în urma clarificării şi eliminării oscilaţiilor, ambiguităţilor, confuziilor care l-au distorsionat nu numai în anii interbelici, dar şi în cea mai mare parte a timpului scurs de la al doilea război mondial încoace[15].

I. B. Lefter inventariază principalele confuzii care au apărut în legătură cu „modernismul". în perioda interbelică puţini s-au apropiat de accepţiunea actuală a termenului (Streinu şi Cioculescu, în câteva articole). S-a observat deja că acest concept nu ocupă o poziţie centrală în opera lui Lovinescu - ambiguităţile sunt nenumărate, ele apărând chiar în interiorul aceleiaşi scrieri. Alte surse ale confuziei sunt opoziţia modernism/ tradiţionalism (preponderent tematică, după cum spune criticul), înţelegerea diferită a prozei şi a poeziei (Lovinescu susţinea sincronizarea poeziei şi recuperarea laturii obiective a romanului), neacceptarea istoricităţii modernismului, văzut ca un act aflat încă în desfăşurare (exemplul dat este volumul *Modern, modernism, modernitate* al lui Adrian Marino)[16].

Modernismul rămâne deci un inefabil a cărui esenţă e aproape imposibil de capturat.

---

[13] Ion Simuţ, *Istorie Literară:Un concept integrator al modernismului românesc* în *România Literară,* nr. 38/ 2005, accesat la data de 3.11.2015.
[14] C. Rogozanu, *Cronica lierară: O combinaţie rară. Note la un desant editorial,* în *România literară*, Nr. 34/2001, accesat la data de 3.11.2015.
[15] *Ibidem.*
[16] *Ibidem.*

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)

BIBLIOGRAFIE

1. Antologie; *Antologia criticilor romani* de la T. Maiorescu la G. Călinescu, volumul II, Editura Eminescu, Bucureşti, 1973.
2. Boldea, Iulian, *Ana Blandiana. Revelaţiile poeziei,* în *Revista Limba Română*, nr. 7 – 8, anul XX, 2010, accesat la data de 4.11.2015.
3. *Idem*, *Canonul literar. Limite şi ierarhii,* în *Viaţa Românească,* nr. 3-4/2009. Accesat la data de 4.11. 2015
4. *Idem, Estetică generală,* Editura Universităţii „Petru Maior", Tîrgu Mureş, 2007.
5. *Idem, Tendinţe actuale în teoria literară,* Editura Universităţii „Petru Maior", Tîrgu Mureş, 2009.
6. Călinescu, George, *Clasicism, Romatism, Baroc*, în G. Călinescu, M. Călinescu, Adrian Marino, Tudor Vanu, *Clasicism, Baroc, Romatism*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1971.
7. Cernat, Paul, *Pentru o nouă istorie a modernismului literar românesc I-II*, în *Observatorul Cultural*, nr. 474 din mai 2009, accesat la data de 3.11.2015.
8. Lefter, I. B., *Recapitularea modernităţii. Pentru o nouă istorie a literaturii române,* Editura Paralela 45, Piteşti, 2001.
9. Manolescu, Nicolae, *Generaţie literară,* în *România literară*, nr. 2, 2000, accesat la data de 4.11.2015.
10. Marino, Adrian, *Introducere în critica literară*, Editura AIUS, Bucureşti, 2009.
11. *O generaţie de creatori fără critici nu e posibilă.,* Dialog cu Nicolae Breban, în *Convorbiri literare*, decembrie, 2007, accesat la data de 4.11.2015.
12. Omăt, Gabriela, *Modernismul literar românesc în date (1880-2000) şi texte (1880-1949*), vol. I, Editura Institutului Cultural Român, Bucureşti, 2008.
13. *Orizont*, nr. 17/ 1993, art. *A spera, a-ţi aminti,* interviu cu Octavian Paler, realizat de Veronica Balaj, cu prilejul lansării în Timişoara a cărţii *Don Quijote în Est*, 6 august 1993, accesat la data de 4.11.2015.
14. Pavel, Laura, *Onirismul – între istoria literară şi istoria politică,* în *Vatra*, nr. 10-11, 2007, accesat la data de 4.11.2015.
15. Poescu, Dan, *Modernismul românesc în perioada interbelică,* în *Răsunetul,* 29 mai 2012, accesat la data de 3.11.2015.
16. Rogozanu, C., *Cronica lierară: O combinaţie rară. Note la un desant editorial,* în *România literară*, Nr. 34/2001, accesat la data de 3.11.2015.
17. Simuţ, Ion*, Istorie Literară: Un concept integrator al modernismului românesc,* în *România Literară,* nr. 38/2005, accesat la data de 3.11.2015.
18. Tiutiuca, Dumitru, *Pentru o nouă teorie literară,* Editura Timpul, Bucureşti, 2005.
19. Ungureanu, Cornel, *Geografia literară , Editura Universităţii de Vest, Timişoara, 2002*.
20. *Idem, La Vest de Eden*, Editura Amacord, Timişoara, 1995.
21. Wellek, René*;* Warren, Austin, *Teoria literaturii*, Editura pentru Literatură Universală, Bucureşti, 1967.

SURSE WEB:

1. *http://www.revistaluceafarul.ro/istoric.html/*, accesat la data de 4.11.2015.

BDD-A23243 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:07:22 UTC)